

DR. PHILIPPE BOXHO

In gesprek met een lijk

DE FORENSISCH ARTS DIE SPREEKT MET DE DODEN

Vertaling Ed van Eeden

'VOLT

Amsterdam · Antwerpen

Inhoud

Inleiding	7
Net een zelfmoord	11
Laten we een wandeling maken in het bos...	28
De kletskous	43
Oud, rijk, ziek en... verliefd	59
De dood van koning Albert I	75
Hij had een maagdarminfectie	82
Heroïne creëert beslist geen helden	97
Trappen, de moordenaars in onze huizen	116
Geld en seks	133
Hij zag het niet aankomen	154
De autopsie van Christus	164
Die ongelukkige vijf euro	177
Turf conserveert	191

Alcohol, de tweede dader	208
De man die van vrouwen hield	221
Een in stukken gesneden puzzel	238
Femicide	257
Bij wijze van conclusie	270

Inleiding

Je wordt niet zomaar forensisch arts; het is geen alledaags beroep. Toch wees niets erop dat ik deze richting zou inslaan. Een tijdlang twijfelde ik tussen geneeskunde en rechten, en uiteindelijk koos ik voor geneeskunde. Maar het recht liet ik niet helemaal los, want in mijn werk heb ik dagelijks te maken met de juridische wereld.

Aan het einde van mijn studie, die zowel boeiend was als vol studentikoze uitspattingen, werd ik leerling-assistent in de snijanatomie – oftewel ontleedkunde. Anatomie fascineerde me, wat te zien was aan mijn examen-cijfers. Daardoor kreeg ik een opleidingsplaats bij de gerenommeerde anatomisch preparateur Nathalie Joseph. Geen enkele student uit die tijd zal haar kunnen vergeten: ze was uniek, met een ongeëvenaard gevoel voor humor, een bijzondere kijk op het leven en, bovenal, een enorme vriendelijkheid.

Tijdens mijn onderzoek in de snijanatomie werkte ik aan de verplaatsing van grote rugspieren (*musculus latissimus dorsi*), een techniek waarmee men dit spierweefsel transplanteert om beschadigde lichaamsdelen te reconstrueren. Voor dit onderzoek moest ik naar het forensisch

instituut (Institut Médico-Légal, IML), waar een apparaat stond dat we nodig hadden om röntgenopnamen te maken van deze spieren en hun bloedvaten. We injecteerden een contrastvloeistof in de vaten om de bloedsomloop en de gebieden die ze daadwerkelijk van bloed voorzagen goed in beeld te brengen.

Mijn bezoek aan het IML wekte mijn nieuwsgierigheid. Ik wilde een autopsie bijwonen en schreef me in voor een stage – iets uitzonderlijks, want destijds waren er nauwelijks stagiairs in de forensische geneeskunde. Na afloop bood professor Armand André me een assistentschap aan, dat ik aannam zodra ik besepte dat de huisartsgeneeskunde niets voor mij was. Zo rol je van de ene toevallige gelegenheid in de andere en word je uiteindelijk forensisch arts.

Dit vak is een passie die ik graag deel, onder andere via talrijke lezingen. Die zijn stevast uitverkocht – het publiek is gefascineerd door dit, toegegeven, ietwat eigenaardige beroep. Het blijft inderdaad opmerkelijk: artsen, die geacht worden mensen te genezen, richten zich in dit vakgebied op de doden. Zijn ze wel normaal, die mensen die in Amerikaanse series doorgaans worden neergezet als oud, onaantrekkelijk, gehandicapt of met het syndroom van Asperger? Dat is een gigantisch cliché, zo overdreven dat het bijna karikaturaal wordt. En toch is dat hoe sommigen, beïnvloed door de populaire beeldvorming, ons zien. Maar dit beeld verandert wel. Kijk zelf maar: in de Amerikaanse serie *CSI: Miami* wordt de forensisch arts gespeeld door de zeer aantrekkelijke Khandi Alexander, en in de Franse serie *Balthazar* door de knappe Tomer Sisley.

Wat ik het mooiste vind aan mijn werk, is het speuren naar sporen en aanwijzingen – alle elementen die de doden nog één laatste keer een stem geven. Om hen zo dus te laten ‘praten’, wat meteen de titel verklaart van mijn eerste boek: *De doden spreken*. Daarin vertel ik allerlei opmerkelijke anekdotes uit de forensische praktijk. Ongehooflijke, verbazingwekkende, soms haast onvoorstelbare verhalen: over overledenen die achteraf niet dood bleken te zijn, over een dochter die dacht dat ze haar vader had doodgeschoten, over een opgehangen man die zich helemaal niet had verhangen, en nog vele andere zaken.

Dit nieuwe boek is geen vervolg op het eerste. Ik wilde niet in herhaling vallen, want de forensische geneeskunde draait niet alleen om anekdotes, al zijn die er in overvloed. Wanneer een magistraat ons inschakelt, is dat om te bepalen of er een derde partij betrokken was bij een overlijden en hoe dat precies in zijn werk ging. Simpel gezegd: wij worden ingeschakeld om vast te stellen of er sprake is van moord of niet. Vanuit dat perspectief heb ik dit nieuwe boek geschreven. Bijna elk hoofdstuk gaat over moord – of over wat men voor een moord hield.

Elk verhaal is medisch-forensisch gezien waargebeurd; er hoefde niets te worden verzonnen, want de menselijke natuur is creatief genoeg. Uiteraard heb ik de namen van slachtoffers en daders veranderd. Ook heb ik de gebeurtenissen in verhaalvorm gegoten, zodat ze niet klinken als politierapporten. Dit zijn zaken zoals ik ze zelf heb beleefd. Was ik rechercheur geweest in plaats van forensisch arts, dan had ik ze waarschijnlijk heel anders verteld. Maar nu kijk je met mijn ogen mee naar gebeur-

tenissen die meestal meer dan twintig jaar oud zijn.

Twee verhalen wijken af: het ene gaat over de dood van koning Albert I, het andere over de dood van Christus. Dit laatste hoofdstuk is het begin van een onderzoek dat ik momenteel uitvoer en dat ik graag wil delen. Deze verhalen liggen me na aan het hart, en ik heb ze bewust opgenomen, ook al kunnen ze enigszins verrassend overkomen.

Elke autopsie en elk onderzoek in dit boek werd uitgevoerd met respect voor de overledene. De autopsiezaal is geen droevige plek. Het is een werkplek, een plaats waar we overleggen met magistraten, speurders en laboranten. Sommigen van hen ken ik al jaren; we praten over onze gezinnen, kinderen, collega's en kennissen, we vertellen elkaar de nieuwste grap – soms lachen we zelfs. Maar nooit ten koste van de overledene. In diezelfde geest van respect worden alle lichamen na het onderzoek weer zorgvuldig dichtgenaaid, nadat de uitgenomen organen zijn teruggeplaatst. Zo wordt het lichaam vervolgens aan de familie teruggegeven voor een eventueel laatste afscheid.

De toon van deze verhalenbundel is, net als in mijn eerste boek, soms luchtig en zelfs humoristisch. Dit houdt beslist niet in dat ik de overledenen of de daders belachelijk maak – want dat zou ik nooit doen. Maar ik ben wie ik ben, en ik geef er de voorkeur aan om de dood uit te lachen, voordat de dood mij op een dag uitlacht.

Net een zelfmoord

Op die dag werd ik gebeld door de dienstdoende magistraat. 'Dokter, ik heb een lijk voor u. Het is duidelijk een zelfmoord met een vuurwapen. Ik moet eerlijk bekennen dat ik u er niet eens naartoe zou sturen als de richtlijnen mij daar niet toe verplichtten, want alles lijkt me volstrekt helder.'

Dat was in een tijd die inmiddels ver achter ons ligt, toen de magistraat de forensisch arts nog naar alle gevallen van gewelddadige of verdachte sterfgevallen stuurde. Dit hield in dat we werden opgeroepen bij alle overlijdens waarbij een externe factor een rol gespeeld kon hebben, al dan niet opzettelijk. Daartoe behoorden ook alle zelfmoorden, want hoe je het ook bekijkt, dan is er altijd een externe factor in het spel: een touw bij verhänging, een vloeistof bij verdrinking, een medicijn, enzovoort. Het was de taak van de forensisch arts om, voor zover mogelijk, vast te stellen of het werkelijk ging om zelfmoord, of om een ongeluk, of toch een moord.

Daartoe voert de forensisch arts ter plaatse een uitwendig onderzoek van het lichaam uit, dus een onderzoek zonder autopsie. Dit houdt in dat het lichaam wordt

bekeken en dat alle letsels, sporen en aanwijzingen die van belang kunnen zijn voor het onderzoek worden vastgelegd. Dat gebeurt op de plaats delict, want als er tekenen van moord worden gevonden – of als er sterke vermoedens zijn in die richting – moet het onderzoek onmiddellijk beginnen. De sporen, vingerafdrukken en andere bewijsmaterialen moeten dan ter plaatse worden veiliggesteld, voordat de omgeving te veel verstoord raakt.

Bij elk lijk hanteren we steeds dezelfde werkwijze. Eerst bekijken we het lichaam zoals het werd aangetroffen, in exact die houding. Daarna wordt het stap voor stap ontkleed, langzaam en zorgvuldig, waarbij we op elk moment kunnen stoppen zodra er verdachte verwondingen zichtbaar worden. Stel dat er wurgsporen aan de hals te zien zijn terwijl het slachtoffer niet is opgehangen, dan stoppen we onmiddellijk. Dan brengen we de magistraat op de hoogte, die vervolgens het laboratorium voor technische en wetenschappelijke politie (LPTS) inschakelt om de sporen veilig te stellen – zoals in misdaadseries, maar dan grondiger. Vanaf dat moment begint het moordonderzoek. We moeten er dus altijd klaar voor zijn om onze aanpak aan te passen.

Als er geen verdachte verwondingen worden gevonden, wordt het lichaam volledig ontkleed en begint het onderzoek – altijd onder goed licht, meestal met een hoofdlamp, zoals speleologen die gebruiken. Daardoor hebben we een scherpe en gedetailleerde weergave van alle verwondingen. De methode die we hanteren is inductief: we zoeken zonder vooringenomenheid naar alle mo-

gelijke verwondingen, beschrijven die en interpreteren ze vervolgens.

Heel anders is de deductieve methode, waarbij je bijvoorbeeld eerst een schotwond vermoedt en pas dan kijkt of die er is, vervolgens zoekt naar wurging, en zo alle letsels afaat die bij een specifiek type misdrijf horen. In plaats daarvan registreren wij alle letsels en bepalen we daarna of en hoe die in een bepaald scenario passen.

Een autopsie wordt alleen uitgevoerd als er twijfel bestaat, als de feiten geen eenduidige uitkomst bieden, of als er verwondingen zijn die wijzen op de tussenkomst van een derde partij. Simpel gezegd: autopsies zijn tegenwoordig zeldzaam. In België wordt bij slechts 0,2% van de sterfgevallen een autopsie uitgevoerd, terwijl het Europese gemiddelde – bijvoorbeeld in Frankrijk – tussen de een en twee procent ligt. Hierdoor blijven veel moorden onopgemerkt. Maar zoals iemand van het ministerie van Justitie me ooit droogjes uitlegde, als rechtvaardiging waarom de forensische geneeskunde geen extra ondersteuning krijgt: ‘Onze gevangenen zitten toch al vol.’

Laten we teruggaan naar ons lijk. Eenmaal in de juiste straat aangekomen, hoef ik niet lang te zoeken. Zoals altijd staat er een politievoertuig voor het huis. We bevinden ons in een volkswijk met kleine arbeiderswoningen. De steenkoolmijnen, die hier decennialang werk boden, zijn al lang gesloten, maar de huizen van de mijnwerkers staan er nog steeds. Die werden oorspronkelijk gebouwd door de mijnexploitanten en lijken allemaal op elkaar, gegroepeerd in wat men destijds een mijnwerkershofje

noemde – aaneengeschakelde huizen met een gezamenlijke binnenplaats: een typische arbeiderswijk uit de glorie-dagen van de mijnbouw. Overal in de omgeving herinneren restanten aan dat verleden: de kleine heuvels in de verte, de zogenaamde steenbergen, gevormd door opgehoopt mijnafval.

Voor het huis heeft zich een menigte burens verzameld. In deze kleine mijnwerkersgemeenschappen kent iedereen elkaar. Er zijn ook familieleden van de overledene aanwezig. Ze lijken ongeduldig en verward, want de politieagenten hebben hun – zoals hun plicht is – de toegang tot het lichaam geweigerd totdat ik mijn onderzoek heb afgerond en verdachte verwondingen heb uitgesloten. Mijn komst zorgt merkbaar voor opluchting, maar ook voor lichte ergernis.

‘Sorry, dokter, maar de magistraat heeft u voor niets laten komen. Het is een zelfmoord.’

Wat valt daarop te antwoorden? Niets. De agent klinkt zeker van zijn zaak, en waarschijnlijk heeft hij gelijk, want in de meeste gevallen is het inderdaad ook zo. Zelfmoorden komen nu eenmaal veel vaker voor dan moorden.

‘Waar is de overledene?’ vraag ik aan de politieman, die me vervolgens slechts een paar passen verder hoeft te brengen. De dode bevindt zich in de woonkamer op de begane grond, direct bij de ingang. Deze kleine mijnwerkershuizen hebben geen aparte hal; je komt meteen binnen in het woongedeelte. Een entreehal was iets voor de beter gesitueerde burgers, net als hoge plafonds op de begane grond, die vroeger aangaven dat de eigenaar rijk was.

Rechts van de ingang staat een sofa tegen het raam dat uitkijkt op de straat. Daar zit het slachtoffer, met het hoofd naar rechts geknikt en een vuurwapen in de linkerhand. Het is een revolver, kaliber 7.65.

In het Franse meetsysteem komt het kaliber van een vuurwapen vrijwel exact overeen met de diameter van de kogel. Een wapen van kaliber 7.65 vuurt dus projectielen af met een diameter van 7,65 mm. Dit moet niet verward worden met het Anglo-Amerikaanse meetsysteem: een kaliber .22 LR (*long rifle*) betekent niet dat het wapen projectielen van 22 mm afvuurt – wat erop zou neerkomen dat het vuurwapen een klein kanon was. In het Anglo-Amerikaanse systeem staat .22 inch gelijk aan een kogel met een diameter van ongeveer 5,6 mm.

Eerst moet ik iedereen de kamer uit krijgen, wat geen eenvoudige opgave is. De ontredderde echtgenote weigert de ruimte te verlaten. Dus zet ik mijn geheime wapen in: ik dreig om het lichaam te laten overbrengen naar het forensisch instituut (IML). Dat werkt altijd. Ik wil geen familieleden of andere aanwezigen in de weg hebben als ik werk. Mijn bevindingen vallen onder het gerechtelijk geheim, en niemand, behalve de politie en de rechercheurs, mag daar kennis van nemen voordat ik mijn rapport aan de magistraat heb overhandigd.

De familie al helemaal niet, want als het om een moord gaat, is in meer dan tachtig procent van de gevallen een gezinslid de dader. Wie heeft er meer motief om iemand te doden dan de persoon met wie hij of zij samenleeft? Degenen die met het idee spelen om de daad bij het

woord te voegen, zouden moeten bedenken dat daarvoor de echtscheiding is uitgevonden.

Geheimhouding is dus essentieel, zelfs tegenover de familie, want als de dader zou merken wat ik heb ontdekt, zou hij zijn verklaring kunnen aanpassen op basis van mijn bevindingen. Dan zou je hem net zo goed meteen de juiste antwoorden op de vragen van de rechercheurs kunnen geven.

Eindelijk keert de rust weer. De storm is nu naar het trottoir verplaatst, waar hij verder niemand hindert. Ik bereid me voor volgens mijn vaste ritueel, waarmee ik mezelf tegelijkertijd kalmeer. Ik leg mijn werkjas op een neutrale plek en doe mijn dokterstas open: al jarenlang is dat een rode rugzak, zoals de hulpdiensten die gebruiken. Die felle kleur maakt de kans kleiner dat ik hem op de plaats delict laat liggen. Ik trek een paar rubberen huishoudhandschoenen aan. Vanwege hun stevigheid gebruik ik zulke handschoenen al meer dan dertig jaar, altijd in een felle kleur – roze of geel. Chirurgische handschoenen scheuren snel, zijn niet herbruikbaar en duur. Huishoudhandschoenen zijn afwasbaar, slijtvast en veel goedkoper.

Vervolgens bereid ik mijn monsterpotjes voor: één voor bloed en één voor urine, met de bijbehorende afnamesystemen, spuiten en naalden. Als er bloed en urine beschikbaar zijn, neem ik die standaard af bij alle lichamen die ik onderzoek, voor een eventuele toxicologische analyse – mocht de magistraat dat nodig vinden. Tot slot haal ik mijn thermometer tevoorschijn om de lichaamstemperatuur te meten: de enige effectieve manier om het tijdstip van overlijden in te schatten. Alles wat ik nodig

heb, leg ik meteen klaar, zodat ik niets vergeet.

Terwijl ik hiermee bezig ben, geven de agenten me achtergrondinformatie over de overledene. Marco was van Italiaanse afkomst; zijn vader was in de jaren zestig uit Italië geëmigreerd om in de mijnen te werken. Destijds was er volop werk, de vraag was zo groot dat er Italiaanse arbeiders gerekruteerd werden om de tekorten aan te vullen. Later zouden de Marokkanen volgen.

Marco behoorde tot de tweede generatie van deze immigranten en was perfect geïntegreerd in de Belgische samenleving. Zijn vader was zijn hele leven mijnwerker geweest en overleden aan anthracosilicose, de longaandoening die ondergrondse arbeiders treft doordat ze de hele dag fijnstof en steenkooldeeltjes inademen, zonder enige bescherming. Deze deeltjes blijven achter in de longen en eisen uiteindelijk hun tol.

Marco zelf was metaalbewerker en werd voortijdig met pensioen gestuurd toen zijn bedrijf de deuren sloot, weggeconcurrereerd door Aziatische producenten die tegen veel lagere kosten metaal konden leveren. Na een leven van hard werken werd hij – ondanks stakingen, vakbondsacties en politieke druk – op tweeënvijftigjarige leeftijd ontslagen. Op het moment van zijn overlijden was hij zevenenvijftig.

Zoals altijd maak ik een korte ronde door de kamer: ik kijk overal zonder daadwerkelijk iets te doorzoeken. Op de tafel zie ik een handgeschreven brief. Marco schreef nog met pen en papier, in een tijd waarin bijna alles digitaal gebeurt. Het is een aan zijn bank gerichte brief, die hij kennelijk niet heeft kunnen afmaken. Verder zie ik wat

medicatie: een middel tegen hoge bloeddruk, een cholesterolverlager, een medicijn tegen diabetes. Niets om je zorgen over te maken voor een man van zijn leeftijd en postuur. Marco was 1,68 meter lang en woog 88 kilo.

‘In het leven bestaan geen mysteries: als je dik bent, eet je te veel’ – een van mijn favoriete uitspraken, samen met: ‘De enige dikke mensen die uit Buchenwald terugkwamen, waren de bewakers uit de wachttorens.’

Met beter gecontroleerd eten en wat lichaamsbeweging had hij kunnen afvallen en waren deze medicijnen misschien niet nodig geweest. In plaats daarvan overwoog Marco een maagverkleining – een *sleeve-gastrectomie*, waarbij een deel van de maag wordt verwijderd. Dit vermindert het hongergevoel en de hoeveelheid voedsel die iemand kan eten, waardoor gewichtsverlies optreedt. Veel mensen met overgewicht, en zelfs obesitas, laten zich liever opereren dan inspanningen te leveren, terwijl anderen, ondanks grote inspanningen, uiteindelijk geen andere optie meer hebben om een gezonder en leefbaarder bestaan terug te krijgen.

Marco had zijn vrouw Maïté leren kennen bij een vakbondsbijschikking. Het was liefde op het eerste gezicht. Twee jaar later waren ze getrouwd. Nog eens twee jaar later werd hun eerste kind geboren: Mario. Ik zie de jongen door de vitrage heen. Hij staat op het trottoir en ondersteunt zijn moeder Maïté, terwijl ze wachten tot ik klaar ben met het onderzoek.

Nu ben ik zover. Eerst verwijder ik het wapen uit Marco's hand, nadat ik een foto heb gemaakt van het lichaam in de oorspronkelijke toestand, met het vuurwapen nog

op zijn plek. Ik heb een grote interesse in vuurwapens en ga graag naar de schietbaan, als ik de tijd heb. Ik leg het wapen op een veilige plaats. Dat doe ik altijd zelf, sinds de dag waarop ik een lichaam onderzocht dat door een schot was overleden en het wapen overliet aan de politieagent die me vergezelde. Even later hoorde ik een schot en voelde ik een kogel langs mijn rechteroor fluiten. De agent had door een verkeerde handeling per ongeluk het wapen afgevuurd en het scheelde weinig of ik had het niet kunnen navertellen. Sindsdien begin ik pas met het onderzoek van het lichaam als het wapen veilig is opgeborgen.

Het wapen in Marco's hand is een revolver, oftewel een vuurwapen met een draaiende cilinder, zoals je in cowboyfilms ziet. Het verschil met een pistool, is dat het magazijn zich daar in de handgreep bevindt. Dit onderscheid is voor ons van groot belang, omdat een pistool de huls uitwerpt zodra de kogel de loop verlaat. Tenzij de schutter de huls heeft opgeraapt, ligt deze dus in de buurt. Maar bij een revolver blijft de huls in de cilinder zitten. Hulzen zijn uitstekende aanwijzingen voor het kaliber van de munitie en kunnen altijd aan het gebruikte wapen worden gekoppeld, dankzij de unieke sporen die bij afvuren ontstaan op het oppervlak ervan. Deze sporen zijn specifiek voor een bepaald wapen en worden uitwerpsporen genoemd. In dit geval is er dus geen huls uitgeworpen.

Op twee centimeter van de loop van het wapen zie ik een schotwond, net op de linkerslaap. Het is overduidelijk een inschotwond van een schot op zeer korte afstand. Simpel gezegd: de kogel is hier binnengedrongen

terwijl de loop in direct contact stond met de huid. Bij het afvuren verlaat de kogel de loop samen met een vlam van gemiddeld twee tot vier centimeter, afhankelijk van de kwaliteit van het kruit in de huls. Daarnaast worden brandende kruitdeeltjes en rook uitgestoten.

Kortom: de kogel vertrekt samen met de restanten van de verbranding van het kruit in de huls. Wanneer het wapen tegen de huid wordt geplaatst, worden al deze restanten met kracht door de inschotopening onder de huid geperst. Hierdoor ontstaat een kleine holte onder de huid, waarvan de wanden verschroeid zijn door de vlam en zwarte roetafzetting vertonen door de rook. In de negentiende eeuw werd deze holte een 'mijnkamer' genoemd, naar de nis die mijnwerkers in de wand van een mijn groeven om er even uit te rusten.

Dit is precies wat ik op Marco's huid zie: een schoolvoorbeeld van een schot op korte afstand, zoals bij alle zelfmoorden met een vuurwapen. Ik heb nog nooit iemand gezien die zich van het leven beroofde door de loop op enige afstand van de huid te houden. Bovendien lijkt de schotrichting overeen te komen met een schot vanaf de voorkant.

Er wordt vaak gezegd dat er waarschijnlijk sprake is van een zelfmoord bij een schot vóór de denkbeeldige lijn die de oren met elkaar verbindt en over de kruin loopt – terwijl een schot achter deze lijn eerder op moord duidt. Ik heb nog nooit een zelfmoordenaar gezien die zichzelf in de nek schoot.

Tot nu toe klopt alles met zelfmoord. Er blijft nog

slechts één detail over om te controleren: was de overledene daadwerkelijk linkshandig? Slechts vijftien procent van de mensen is linkshandig. De familie wacht buiten; zij weten het antwoord. Ik stuur een agent om het te vragen, en het antwoord komt snel: Marco was rechtshandig. Ik vraag verder door: met welke hand hield hij een glas vast, met welke hand sloeg hij een spijker in de muur of draaide hij een dop van een fles? Alle aanwezige familieleden antwoorden unaniem: hij deed alles met zijn rechterhand. Hij was dus geen gefrustreerde linkshandige die zich had aangeleerd om met rechts te schrijven.

En nu zit ik met een serieus probleem. Want net zoals niemand zichzelf een kogel in de nek schiet of met gestrekte arm op zichzelf richt, gebruikt een zelfmoordenaar altijd zijn dominante hand. En Marco's dominante hand was zijn rechter-, niet zijn linkerhand. Dit verandert alles: wat voor iedereen een duidelijke zelfmoord leek, wordt plots een verdachte dood. Ik breng de magistraat op de hoogte, terwijl de agenten stomverbaasd toekijken. De magistraat roept het forensisch laboratorium op, samen met een team van de recherche en de ballistisch expert, Édouard Tombeur.

Een uur later is iedereen ter plaatse. Het laboratorium begint allereerst met het verzamelen van sporen om te controleren of er kruitresten op de handen van de overledene aanwezig zijn. Dit zijn onzichtbare sporen. Wanneer een wapen wordt afgevuurd, ontsnappen er kruitresten en rook – niet alleen uit de loop, zoals eerder beschreven, maar ook via alle kieren en openingen in het wapen. Deze resten zetten zich af op de hand die het wapen vasthoudt.

De monsters worden geanalyseerd met een speciale scanner of via chemische technieken. Dit onderzoek kost tijd en gebeurt niet op de plaats delict.

We zullen dus enkele dagen moeten wachten op de resultaten. Intussen begint het gerechtelijk onderzoek. De magistraat, een onderzoeksrechter die door het parket is aangesteld, stelt me een volkomen terechte vraag: 'Weet je het zeker?'

'Ik weet zeker dat hij het wapen in zijn linkerhand had en dat hij rechtshandig was. Verder is het pure logica: je schiet niet op jezelf met je niet-dominante hand.'

'Dat klinkt logisch, maar is het daarmee een bewijs voor moord?'

'Nee, maar stel je het volgende voor: Marco wordt bedreigd door iemand met een vuurwapen. Als iemand een wapen op je richt, denk je niet eens aan zelfverdediging. De dader, eveneens rechtshandig, komt dichterbij met het wapen en plaatst het op Marco's linkerslaap. Voor een schot op de linkerslaap moet de schutter per definitie rechtshandig zijn. Vervolgens vuurt hij het schot af en plaatst hij het wapen in Marco's linkerhand. Voor iedereen lijkt het een zelfmoord.'

'Dat is nogal mager,' zegt de rechter tegen me. 'Zal de autopsie nog iets opleveren?'

'Dat valt nog te bezien. Ik weet het niet. Ik heb mijn onderzoek direct stopgezet zodra ik moord vermoedde, om te voorkomen dat ik sporen zou verstoren die het laboratorium nog moet verzamelen.'

Het laboratorium is net klaar met het verzamelen van monsters. Op verzoek van de rechter en om eventueel

meer aanwijzingen te vinden voordat besloten wordt tot een autopsie, kleeft ik Marco uit en onderzoek ik hem tot in de kleinste details. Dit is een uiterst systematisch en volledig onderzoek, waarbij zowel de voorkant als de achterkant van een volledig naakt lichaam onder goed licht wordt geïnspecteerd, om niets over het hoofd te zien.

Gewapend met mijn hoofdlamp bekijk ik het lichaam twee keer grondig, van top tot teen en vervolgens weer van teen tot top. Er is niets te vinden, geen enkel spoor, behalve – zoals te verwachten was bij een schot met een 7.65 door de schedel – een uitgangswond: in dit geval bij de rechterslaap, aan de kant van het achterhoofd. Dit duidt op een schotbaan die van voren naar achteren, van links naar rechts en van boven naar beneden loopt. Alles klopt met een normale schotbaan, behalve dat de hoek van het schot van boven naar beneden loopt, terwijl je bij zelfmoord eerder een horizontale baan zou verwachten.

Dat betekent op zich nog niet dat er sprake is van een moord. Het enige serieuze verdachte element blijft dus het feit dat het schot met de linkerhand is gelost, terwijl Marco rechtshandig was. Maar ik houd vol.

Ik heb in mijn carrière veel zelfmoorden met vuurwapens gezien, in alle mogelijke varianten – zelfs dubbele zelfmoorden, zoals die van een man die twee vuurwapens van verschillend kaliber met elkaar had verbonden, zodat die allebei tegelijkertijd afgingen toen hij de trekker overhaalde. Hij had het wapen, zoals je van een rechtshandige zou verwachten, tegen zijn rechterslaap geplaatst en afgedrukt.

Een ander geval betrof een man die zich in het hart schoot, midden in een openbaar park, voor ooggetuigen. Tot zijn grote verbazing overleefde hij het schot en was hij niet meteen dood.

Films laten ons vaak geloven dat een kogel, zelfs van klein kaliber, een slachtoffer direct doodt en meters achterover werpt, met een grote bloedplas onder het lichaam als gevolg. Maar de werkelijkheid is heel anders: een kogel vloert iemand zelden onmiddellijk – tenzij het om een projectiel van een groot kaliber of om een militair wapen gaat, met een extreem hoge snelheid. Of tenzij de kogel de schedel of de borstkas raakt. In alle andere gevallen blijft het slachtoffer in beweging, behalve als het schot een bot in het onderbeen verbrijzelt. Pas dan kan iemand direct neervallen.

Ik had zelfs ooit een zaak waarbij een man veertien keer was beschoten. Ik beschrijf dit in mijn eerste boek, in het hoofdstuk 'Over kogels en de wil om te sterven'. De man had een .22 LR-geweer gebruikt om zichzelf van het leven te beroven. Hij plaatste het wapen tegen zijn borst, precies ter hoogte van zijn hart, maar zijn armen waren te kort om de trekker goed te bereiken. Daarom hield hij het geweer schuin, zodat hij de trekker kon overhalen. Maar door deze schuine houding miste hij zijn hart en moest hij veertien keer schieten voordat hij uiteindelijk bezweek aan de verwondingen die zijn linkerlong had opgelopen. En zoals je van een rechtshandige zou verwachten, had hij het wapen naar rechts gekanteld.

Kortom, ik heb veel zelfmoorden met vuurwapens gezien, soms verrassende gevallen, maar nog nooit een

rechtshandige die zichzelf met zijn linkerhand neerschoot. Dat sterkt me in de overtuiging dat het terecht was om het hele team van magistraten, agenten en experts op te trommelen.

Ondertussen is ballistisch expert Édouard Tombeur nog steeds op zoek naar de kogel die Marco's schedel heeft verlaten. Édouard is een oude rot in het vak: altijd glimlachend, altijd vriendelijk, altijd blij om erbij te zijn, en altijd met een anekdote paraat. Ooit werkte hij als vertegenwoordiger voor FN, de beroemde wapenfabriek, waardoor hij de hele wereld afreisde, ook naar Latijns-Amerika in de tijd van de militaire dictaturen. Velen van ons hebben hem aangespoord om zijn memoires te schrijven, vooral omdat hij ooit opschreef over een affaire met een bekende zangeres. Iedereen wilde weten wie... Maar hij heeft het nooit op papier gezet.

Terug naar de kogel. Logischerwijs zou Édouard die moeten vinden in de rugleuning van de fauteuil, vlak achter het lichaam. Maar daar zit geen kogelgat en geen kogel. We gaan met z'n allen op zoek. Na een paar minuten ontdekt een technicus van het laboratorium een gat in de zitting van de stoel. De kogel is er volledig doorheen gegaan en ligt op de grond, onder de stoel. Dit detail was ons ontgaan, omdat we de kogel in de rugleuning verwachtten, gezien de positie van Marco's hoofd. In werkelijkheid zat het gat onder Marco's billen – en om daar terecht te komen, moest het schot zijn gelost terwijl Marco *rechttop* stond, vóór de stoel.

Dit verandert alles. Marco kon zichzelf onmogelijk

hebben neergeschoten terwijl hij stond en vervolgens keurig zittend in de fauteuil beland zijn, met het wapen nog in zijn linkerhand. Dit kan alleen maar een in scène gezette zelfmoord zijn. Een manipulatie van de plaats delict... die bijna was geslaagd! Maar gelukkig... was Marco rechtshandig.

Plotseling stelt niemand me meer de vraag of ik er wel zeker van ben dat het geen zelfmoord is. Het is overduidelijk. Iedereen is nu overtuigd. Plotseling ben ik niet langer de lastige bemoeial die overal moorden ziet, maar een forensisch arts met gezond verstand. Plotseling blijkt het wel nuttig te zijn geweest dat ik naar deze 'overduidelijke' zelfmoord werd gestuurd – die uiteindelijk helemaal niet zo vanzelfsprekend was.

De begrafenisondernemer wordt opgeroepen om het lichaam naar het forensisch instituut te brengen, waar ik de autopsie uitvoer. De autopsie voegt niets nieuws toe, behalve de bevestiging van de kogelbaan, de afwezigheid van andere doodsoorzaken, en het feit dat de vastgestelde verwondingen *vitaal* waren – oftewel opgelopen tijdens het leven van Marco. Kortom, Marco leefde nog op het moment van het schot en is gestorven door dat ene schot, dat zijn hersenen fataal beschadigde en overleven onmogelijk maakte.

En zoals verwacht: de analyse toont aan dat er geen kruitsporen op Marco's handen zitten. Hij heeft nooit geschoten.

Het politieonderzoek komt op gang. Al snel blijkt dat Maïté een dubbelleven leidde en een verhouding had met een weinig respectabele man: Roland, een kleine crimi-

neel die al bij de politie bekend was. Ze waren samen gezien op verschillende plekken: soms in een café, soms in een auto, soms bij het verlaten van een bordeel. De berichten en foto's op Maïté's telefoon, waarop Roland overduidelijk te herkennen is – in *zijn volle glorie* – laten er geen twijfel meer over bestaan. De rechercheurs weten genoeg: Maïté is bepaald niet onschuldig.

Op de dag van de gebeurtenissen was er een ruzie uitgebroken. Marco had alles ontdekt en eiste opheldering van Maïté. Op dat moment arriveerde Roland, die door Maïté was gewaarschuwd, bij hen thuis. Na een felle woordenwisseling wist Roland het wapen te bemachtigen waarmee Marco hem had bedreigd, zette hij het op Marco's linkerslaap en haalde hij de trekker over. Vervolgens zetten de geliefden Marco in de fauteuil, met zijn hoofd schuin naar rechts en het wapen in zijn linkerhand, vlak voor de inschotwond, in de veronderstelling dat hun plan waterdicht was.

Van het moment vlak voor mijn aankomst vonden we een bericht van Maïté aan Roland: 'De politie heeft niets door, het is in orde.'

Ach, dat zou zo zijn als Marco maar linkshandig was geweest!